

**ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ
ΜΕΘΟΔΟΣ**

Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση

Αγάπη Βαβουράκη, *Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας, τ. Πάρεδρος ε.θ. του Π.Ι.*
Αικατερίνη Ζουγανέλη, *Καθηγήτρια Αγγλικής Γλώσσας, Πάρεδρος ε.θ. του Π.Ι.*
(*Συντονίστρια*)
Ευστρατία Σοφού, *Εκπαιδευτικός Προσχολικής Αγωγής, Πάρεδρος ε.θ. του Π.Ι.*
Χρυσούλα Κούτρα, *Καθηγήτρια Αγγλικής Γλώσσας, αποσπασμένη στο Π.Ι.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ενασχόληση με την ποιότητα και η εισαγωγή όρων σχετικών με το περιβάλλον της εκπαίδευσης σηματοδοτούν τον διενεργούμενο αναστοχασμό γύρω από τις μεταρρυθμιστικές απόπειρες των τελευταίων δεκαετιών και την τάση επαναπροσδιορισμού των εκπαιδευτικών συστημάτων, με σκοπό αφενός την αποτελεσματικότητά τους και αφετέρου την προσαρμογή και εναρμόνισή τους με τις αυξανόμενες απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών.

Η εντατικοποίηση του ενδιαφέροντος στον χώρο της εκπαιδευτικής πολιτικής αντανακλά την επανάκαμψη της πίστης στην επίδραση και στη σημαντικότητα του σχολικού θεσμού στη ζωή των ατόμων, ως αριανών πολιτών, τη βεβαιότητα περί του αναγκαίου της συρρίκνωσης των δαπανών για την παιδεία εξαιτίας των μεγάλων δαπανών των εκπαιδευτικών συστημάτων σε συνθήκες αποσταθεροποιημένης οικονομίας, λόγω των συνεχών «πετρελαϊκών κρίσεων», αλλά και της πίστης στην αποτελεσματικότητα των δυνάμεων της αγοράς, οι οποίες χρησιμοποιούν ιδιαίτερες στρατηγικές για την επίτευξη αποτελεσμάτων υψηλής ποιότητας (McGaw, 1997).

Επιπλέον, οι ραγδαίες και ριζοσπαστικές αλλαγές στο συγκεκριμένο περιβάλλον της εκπαίδευσης υπαγορεύουν, σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν, αναθεωρήσεις και επιβάλλουν πολύ πιο συνολικές αλλά και συνθετότερες προσεγγίσεις στη διαχείριση των εκπαιδευτικών θεμάτων. Έννοιες που μέχρι πριν από λίγα χρόνια κυριαρχούσαν μόνο στην αγορά εργασίας, όπως είναι η «διασφάλιση της ποιότητας των προϊό-

ντων και των υπηρεσιών», παρεισέφρησαν στον δημόσιο εκπαιδευτικό λόγο και συγκεντρώνουν πλέον το ενδιαφέρον και των ιθυνόντων του σχεδιασμού της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Στο κείμενο που ακολουθεί επιχειρείται η εννοιολογική προσέγγιση της ποιότητας στην εκπαίδευση και σχολιάζονται οι διαφαινόμενες τάσεις και οι διατυπωμένες θέσεις της Ε.Ε., καθώς και οι συνακόλουθες στρατηγικές για την επίτευξη της. Η παρουσίαση, η περιγραφή και ο σχολιασμός των ευρωπαϊκών επιδιώξεων ακολουθούν μια χρονολογική σειρά η οποία καταγράφει τις εξελίξεις σε επίπεδο πολιτικής και αποτυπώνει τη σταδιακή επικράτηση οικονομικών αντιλήψεων και κριτηρίων. Εν κατακλείδι, γίνεται σύντομη αναφορά στην κατάσταση σχετικά με το θέμα της ποιότητας της εκπαίδευσης στη χώρα μας και τονίζεται η ανάγκη αποσαφήνισης του όρου και του περιεχομένου του, καθώς και η ανάγκη εμπεριστατωμένης έρευνας.

1. Η έννοια της ποιότητας στην εκπαίδευση

Στις μεταπολεμικές δυτικές κοινωνίες, ιδιαίτερα τη δεκαετία του '60, στον δημόσιο λόγο κυριαρχεί η συζήτηση περί εκδημοκρατισμού της εκπαίδευσης και ισότητας των ευκαιριών σε συνθήκες θεσμοθέτησης και ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας. Την περίοδο αυτή, όπου το σχολείο θεωρείται ως ο «μεγάλος εξισωτής», εντείνεται και, σε μεγάλο βαθμό, πραγματώνεται ο εκδημοκρατισμός της εκπαίδευσης μέσω της μαζικοποίησης της Δευτεροβάθμιας και της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και της χρονικής επιμήκυνσης της υποχρεωτικής παρακολούθησης.

Αργότερα, στις σύγχρονες παγκοσμιοποιημένες κοινωνίες ο σχολικός θεσμός υφίσταται επανεξέταση και αμφισβήτηση ως προς την αποτελεσματικότητά του, σε συνθήκες συρρίκνωσης των δυνατοτήτων των κοινωνικών κρατών. Σε επίπεδο δημόσιου ενδιαφέροντος και συζητήσεων παρατηρείται πρόδηλα η μεταστροφή από τον λόγο περί εκδημοκρατισμού και ισότητας ευκαιριών, που κυριαρχούσε στο παρελθόν και ενέπνευσε ευρείας κλίμακας εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, στον λόγο περί ποιότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων και απόδοσης λόγου στον καταναλωτή των μορφωτικών αγαθών. Τοιουτοτρόπως, τις τελευταίες δεκαετίες ο λόγος περί ποιότητας στην εκπαίδευση, και ο σχετικός προβληματισμός που τον ακολουθεί, ελκύουν το ενδιαφέρον των ερευνητών σε μια προσπάθεια επαναπροσδιορισμού και αναψηλάφησης της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων και της προσαρμογής τους στα όλο και πιο πολύπλοκα δεδομένα των σύγχρονων κοινωνιών.

Ωστόσο, η έννοια της ποιότητας της εκπαίδευσης είναι δύσκολο να

οριστεί λόγω των διαφορετικών απόψεων σχετικά με τους σκοπούς, τους στόχους, τις κοινωνικές και πολιτικές λειτουργίες της εκπαίδευσης (Δούκας, 1999). Στη σχετική βιβλιογραφία έχει διατυπωθεί η άποψη ότι, καθώς η ποιότητα αποτελεί μια «βασικά αμφισβητούμενη έννοια», όπως η «τέχνη», η «θρησκεία» και η «δημοκρατία», θα πρέπει να εστιάζουμε την προσοχή μας όχι σε μια μάταιη αναζήτηση του εννοιολογικού προσδιορισμού της (Gallie, 1956), αλλά, όπως υποδεικνύει ο Wittgenstein (1953, 1958), στις «χρήσεις της έννοιας» σε συγκεκριμένο συγκείμενο στο πλαίσιο του οποίου γίνεται η επίκλησή της.

Οι ορισμοί για την ποιότητα στην εκπαίδευση, οι οποίοι κατά καιρούς έχουν επιχειρηθεί, ποικίλλουν και σε ορισμένο βαθμό αντανakλούν διαφορετικές θεωρήσεις για το άτομο και την κοινωνία. Η πιο διαδεδομένη άποψη ορίζει την ποιότητα της εκπαίδευσης με βάση την ανθρωποπλαστική της διάσταση και την αποτελεσματικότητα. Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή, η εκπαίδευση χαρακτηρίζεται ως ποιοτική, όταν συμβάλλει στην πνευματική καλλιέργεια του ατόμου, στην ηθική του ανάταση και στην ανάπτυξη ολοκληρωμένης προσωπικότητας και ακεραίου χαρακτήρα. Ωστόσο η προσέγγιση αυτή, χρησιμοποιώντας έννοιες με αφηρημένα χαρακτηριστικά, δεν υποβοηθά στην αποτίμηση του εκπαιδευτικού έργου, καθώς δύσκολα μπορεί να αποτελέσει το πρακτικό σύστημα αναφοράς που απαιτεί η ανάληψη δράσης στον χώρο του σχολείου (Ματθαίου, 2000).

Μια δεύτερη προσπάθεια εννοιολογικής οριοθέτησής της, θέλει την ποιότητα της εκπαίδευσης να ορίζεται με βάση την ποιότητα του τελικού αποτελέσματος, όπως αυτή εκφράζεται με την κατάκτηση των άμεσα ορατών στόχων του σχολείου. Η άποψη αυτή θεμελιώνει την ποιότητα σε ένα κριτήριο ή μία δέσμη συναφών κριτηρίων, τα οποία είναι εύκολα μετρήσιμα. Ωστόσο η προσέγγιση αυτή υποβαθμίζει τον πολυσύνθετο ρόλο του σχολείου και εξισώνει την ποιότητα με την κατάκτηση των άμεσα ορατών στόχων του. Επίσης παρέχει ελάχιστες πληροφορίες για το ποιοι παράγοντες διαμόρφωσαν ή επηρέασαν το τελικό αποτέλεσμα.

Ένας τρίτος ορισμός της ποιότητας εδράζεται σε αυτό που αποκαλείται «ικανοποίηση των αναγκών-προσδοκιών του πελάτη-καταναλωτή», στην προκειμένη περίπτωση, των γονέων και της αγοράς εργασίας. Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή, ποιοτικό θεωρείται ό,τι ο αποδέκτης του εκπαιδευτικού αγαθού θεωρεί πως ικανοποιεί τις ανάγκες του. Όμως αυτή η προσέγγιση της ποιότητας στην εκπαίδευση, ενώ φαίνεται να ανταποκρίνεται στον δημοκρατικό πλουραλιστικό χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών, υποκρύπτει έντονα στοιχεία ατομικισμού, τα

οποία είναι αποκαλυπτικά της προέλευσης της εννοιολόγησης αυτής από τον κόσμο της αγοράς και των επιχειρήσεων (Ματθαίου, 2000, σ. 35).

Ανεξάρτητα από τις μεταξύ τους διαφορές, οι προαναφερθείσες προσπάθειες εννοιολογικής οριοθέτησης της ποιότητας της εκπαίδευσης υποδεικνύουν δύο βασικές διαπιστώσεις. Η πρώτη διαπίστωση αφορά στο γεγονός ότι οι διαφορές αυτές εκκινούν από διαφορετικές ιδεολογικές παραδοχές για τη γνώση, τον άνθρωπο στο κοινωνικό του πλαίσιο και την εκπαίδευση. Η ποιότητα εξαρτάται τελικά, όπως και η εκπαίδευση, από τις αξίες που συμμερίζεται η εκάστοτε κοινωνία σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή και από την πολιτική διαπραγμάτευση των μελών της, που οδηγεί στην ολική ή μερική αναθεώρησή τους (Ματθαίου, 2000, σ. 42). Η δεύτερη διαπίστωση αφορά στην ελλειπτικότητα και των τριών εννοιολογικών οριοθετήσεων, καθώς καμία δεν αποτελεί μια πλήρη προσέγγιση, αφού επικεντρώνεται σε ορισμένες μόνο πτυχές του εκπαιδευτικού έργου.

Αν και στη σχετική διεθνή βιβλιογραφία διαπιστώνεται η έλλειψη απόλυτης συμφωνίας μεταξύ των ερευνητών ως προς το εννοιολογικό περιεχόμενο της ποιότητας της εκπαίδευσης, εντούτοις διαφαίνεται η αποδοχή μιας κοινής «γλώσσας» στο επίπεδο λόγου περί ποιότητας όταν γίνεται η επίκληση της έννοιας στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής κοινότητας. Επίσης, διαπιστώνεται συμφωνία επί ορισμένων βασικών αξιών στη σχετική συζήτηση. Οι βασικές αυτές αξίες γίνονται αντιληπτές ως τα τυπικά χαρακτηριστικά του ποιοτικού και αποτελεσματικού σχολείου και αντιμετωπίζονται ως επιδιωκόμενες. Οι αξίες αυτές συμβάλλουν στη δόμηση και στον καθορισμό του προσανατολισμού και των στόχων της εκπαιδευτικής πολιτικής και της εκπαιδευτικής πράξης (Δάρρα, 2002). Ορισμένες από αυτές τις βασικές αξίες, που αφορούν στα τυπικά χαρακτηριστικά του ποιοτικού σχολείου, είναι οι ακόλουθες:

- Να προσφέρει στους μαθητές πρόσβαση και δυνατότητα απόκτησης, άσκησης και εφαρμογής ενός συνόλου γνώσεων, δεξιοτήτων και συμπεριφορών, που θα τους προετοιμάσουν να ζήσουν στη σημερινή περίπλοκη κοινωνία.
- Να ενδιαφέρεται και να προωθεί τις αξίες της αριστείας και των υψηλών επιδιώξεων.
- Να είναι δημοκρατικό, δίκαιο και ισότιμο ως προς την αντιμετώπιση των μαθητών του.
- Να αναπτύσσει και να ενδυναμώνει στους μαθητές το αίσθημα της προσωπικής τους αξιοσύνης.

- Να βοηθά τους μαθητές του να αναπτύξουν την προσωπική τους αυτονομία και παράλληλα να τους αναδεικνύει την αξία της κοινωνικής προσφοράς.
- Να προετοιμάζει τους μαθητές για την ενασχόλησή τους με την πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη της κοινωνίας (Aspin & Charman, 1997).

Προϋπόθεση για τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης αποτελεί η καταγραφή των στοιχείων που αφορούν στην ποιοτική της διάσταση στη σημερινή πραγματικότητα. Σήμερα σε πολλές χώρες υπάρχουν και χρησιμοποιούνται ευρύτατα μέθοδοι και τεχνικές που δίνουν αξιόπιστα και χρήσιμα στοιχεία για την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου. Οι πιο συνηθισμένες από τις μεθόδους αυτές στηρίζονται στη χρήση των αποκαλούμενων «δεικτών ποιότητας», με τη βοήθεια των οποίων επιχειρείται η «χαρτογράφηση» της ποιότητας της εκπαίδευσης συνολικά ή των επιμέρους διαδικασιών της.

Επίσης, για τον προσδιορισμό της ποιότητας, τη διασφάλιση και τη βελτίωσή της χρησιμοποιούνται διάφορες τεχνικές ή πρότυπα, π.χ. τα πρότυπα του ISO 9000 ή του BS5750¹.

1.1. Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας στην εκπαίδευση

Στις μέρες μας, όλο και περισσότερο, γίνεται λόγος για την Ολική Ποιότητα, η οποία εν πολλοίς στηρίζεται στην προσέγγιση της ποιότητας που ορίζει τον «πελάτη ή (τον) καταναλωτή ως επίκεντρο» και χρησιμοποιεί ένα σύστημα κριτηρίων τα οποία αναφέρονται όχι μόνο στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα αλλά και στις προϋποθέσεις, τα δεδομένα, τα μέσα, τις μεθόδους και τις διαδικασίες με τις οποίες οδηγείται κανείς σε αυτά.

Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας (Δ.Ο.Π.) αναγνωρίζει ότι, για να είναι ένας οργανισμός αληθινά αποδοτικός, κάθε τμήμα του πρέπει να έχει ομαλή συνεργασία με τα υπόλοιπα, επειδή κάθε άτομο και δραστηριότητα επηρεάζει και επηρεάζεται από άλλα. Η φιλοσοφία της Δ.Ο.Π. εδράζεται δηλαδή στην παραδοχή ότι στα συστήματα τα διάφορα τμήματα αλληλεπιδρούν. Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, η ποιότητα

---

1. Το BS5750 και το ISO9000 είναι προδιαγραφές ποιότητας που έχουν υιοθετηθεί από οργανισμούς, εταιρείες, κρατικές υπηρεσίες, τοπικές αρχές, εμπορικά καταστήματα και νοσοκομεία. Αυτά τα πρότυπα τίθενται αντιστοίχως από το Βρετανικό Ίδρυμα Τυποποίησης και από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης. «Πρότυπο» είναι ένα σύνολο προδιαγραφών βάσει των οποίων πρέπει να συμμορφώνεται ένας οργανισμός για να λάβει πιστοποίηση από το αντίστοιχο ίδρυμα πιστοποίησης.

συνδέεται άμεσα με τα άτομα τα οποία χρησιμοποιούν ή ωφελούνται από τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρονται, δηλαδή τους «πελάτες». Ποιοι είναι όμως οι «πελάτες» της εκπαίδευσης σύμφωνα με αυτήν την αντίληψη;

Οι «πελάτες» της εκπαίδευσης μπορούν να κατηγοριοποιηθούν είτε ως «εσωτερικοί» είτε ως «εξωτερικοί». Στους πρώτους περιλαμβάνονται μαθητές και εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων και ειδικοτήτων. Στους δεύτερους ανήκουν οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί φορείς, οι εργοδότες, η κυβέρνηση και η κοινότητα /κοινωνία γενικότερα. Καθένας από αυτούς έχει σημαντικές απαιτήσεις και προσδοκίες, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τους ιθύνοντες της εκπαιδευτικής πολιτικής. Στην πραγματικότητα, κάθε αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού-μαθητή μέσα στην τάξη μπορεί να θεωρηθεί ως αλληλεπίδραση «προμηθευτή-πελάτη». Επίσης, η τάξη ως σύνολο αποτελούμενο από μαθητές και εκπαιδευτικούς μπορεί να θεωρηθεί ως «προμηθευτής» που παράγει ένα προϊόν (γνώση), το οποίο στο μέλλον θα αξιολογηθεί από ποικιλία φορέων/ατόμων. Η αντιμετώπιση της σχολικής τάξης ως ένα σύνολο εμπλεκόμενων μερών δίνει έμφαση στη συνεργασία και όχι στον ανταγωνισμό. Επίσης, θεωρεί ότι τα μαθησιακά επιτεύγματα και η ανάπτυξη των ατόμων μεγιστοποιούνται, όταν δίνονται σε αυτά πραγματικά κίνητρα ως αποτέλεσμα επιλογών, συνεργασιών και ευκαιριών.

Σύμφωνα με την αντίληψη της Δ.Ο.Π., η αναγνώριση της διαφορετικότητας των μαθητών συμβάλλει στη βελτίωσή τους, παράλληλα με τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Δηλαδή το μορφωτικό επίπεδο κάθε παιδιού είναι αποδεκτό και η προσπάθεια στοχεύει στην περαιτέρω βελτίωσή του, χρησιμοποιώντας μορφές αξιολόγησης ως δείκτες των ιδιοτήτων των διαδικασιών του συστήματος και της αποτελεσματικότητάς τους και όχι ως δείκτες αποτυχίας ή επιτυχίας των μαθητών. Η διαδικασία αυτή δεν υποβιβάζει την προσωπικότητά των μαθητών ούτε τους κατατάσσει σύμφωνα με τη βαθμολογία τους. Δημιουργεί αίσθημα ασφάλειας και ελευθερίας, που αποτελεί πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης της δημιουργικότητας και της καινοτομίας, και επενδύει στις διαδικασίες συνεχούς βελτίωσης ως αποτέλεσμα συνεργασίας εκπαιδευτικών και μαθητών.

Η ιδέα της Δ.Ο.Π εκκινεί από τη διαπίστωση του λεγόμενου «οικονομικού θαύματος» που συντελέστηκε στη μεταπολεμική Ιαπωνία, κατόπιν των προτεινόμενων μέτρων και οδηγιών από τον ειδήμονα της διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού Edward Deming (Blankstein, 1999, σ. 4). Η φιλοσοφία του νέου «παραδείγματος» του Deming εδράζεται στην παραδοχή ότι, καθώς τα άτομα αποτελούν την κινητήρια δύναμη για τη βελ-

τίωση ενός συστήματος, το μάνατζμεντ είναι υπεύθυνο για κάθε αποτυχία η οποία συντελείται μέσα στο σύστημα αυτό. Αν και αρχικά η φιλοσοφία του Deming για τη Δ.Ο.Π. εφαρμόστηκε στον χώρο των επιχειρήσεων, αργότερα έγινε αντιληπτό ότι μπορεί να υιοθετηθεί και εφαρμοστεί, για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος, στη διοίκηση των σχολείων αλλά και των σχολικών τάξεων.

1.2. Η διασφάλιση ποιότητας σχολικών συστημάτων κατά Deming

Για τη διασφάλιση και τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας των σχολικών συστημάτων ο Deming πρότεινε 14 σημεία, τα οποία αποτελούν τις οδηγίες που πρέπει να υιοθετηθούν για τη διαχείριση της ποιότητας στα σχολικά συστήματα:

- Συνέχεια και συνέπεια στην προσπάθεια βελτίωσης των μαθητών και της διδασκαλίας, με στόχο την παραγωγή αποφοίτων οι οποίοι, διαθέτοντας τις απαραίτητες ικανότητες και δεξιότητες, θα δύνανται να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό της διεθνούς αγοράς.
- Αποδοχή και υιοθέτηση της νέας φιλοσοφίας από τη διοίκηση και το εκπαιδευτικό προσωπικό-δυναμικό των σχολικών μονάδων.
- Ανεξαρτητοποίηση από την καθιερωμένη χρήση των μεθόδων αξιολόγησης για την επίτευξη της ποιότητας και επαναπροσδιορισμός τους. Οι διαφορετικοί τρόποι αξιολόγησης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως διαγνωστικά εργαλεία σε όλη τη διαδικασία της μάθησης. Η έννοια της ποιότητας θα πρέπει να καλλιεργείται στους μαθητές από νωρίς και σε οποιοδήποτε περιβάλλον (οικογενειακό, σχολικό κ.τ.λ.).
- Ελαχιστοποίηση του κόστους. Οι εκπαιδευτικοί των μεγαλύτερων τάξεων πρέπει να συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς των μικρότερων τάξεων, με στόχο να κατανοήσουν και να προσδιορίσουν αυτά που περιμένουν στην τάξη τους. Ο σκοπός δεν είναι μόνο να αναπτύξουν στους μαθητές τις δεξιότητες που απαιτούνται για να επιζήσουν απλώς στο μέλλον, αλλά να ελαχιστοποιήσουν τις αποτυχίες και να μεγιστοποιήσουν στους μαθητές τη διάρκεια χρησιμοποίησής τους.
- Συνεχής ανάπτυξη όλων των δραστηριοτήτων της τάξης, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και του έργου των εκπαιδευτικών και των μαθητών, με παράλληλη ελάττωση της πιθανότητας αποτυχίας. Η ποιότητα ανταμείβει. Η εκπαίδευση θα βελτιωθεί, όταν

θα αναρωτηθούμε «πώς μπορούμε αυτό να το κάνουμε καλύτερα;».

- Καθιέρωση της πρακτικής της εκπαίδευσης στην εργασία με την οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους νέους εκπαιδευτικούς, με σκοπό την εξοικείωσή τους με συγκεκριμένη κουλτούρα και τις προσδοκίες του σχολείου.
- Αποτελεσματική ηγεσία. Ο ρόλος της σχολικής ηγεσίας είναι αυτός του εκγυμναστή και του μέντορα. Ηγεσία σημαίνει υποστήριξη, βοήθεια, και όχι απειλές και τιμωρία. Η ηγεσία του σχολείου πρέπει να συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς, τους μαθητές και τα μέλη της κοινότητας.
- Η σχολική τάξη δεν διοικείται με απειλές και φόβο. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να συνεργάζεται πάντοτε με τους μαθητές με σκοπό τη μέγιστη απόδοσή τους, σε ένα κλίμα ασφάλειας, εμπιστοσύνης και ελευθερίας.
- Κατάργηση των εμποδίων επικοινωνίας μεταξύ διαφορετικών τμημάτων. Δάσκαλοι, καθηγητές, Διευθυντές, γονείς και μαθητές πρέπει να εργάζονται ομαδικά, ώστε να μπορούν να προβλέπουν τα προβλήματα και να δημιουργούν ένα αποτελεσματικό περιβάλλον μάθησης.
- Κατάργηση των συνθημάτων και των στόχων που ζητούν νέα επίπεδα απόδοσης των μαθητών χωρίς να παρέχουν καλύτερες μεθόδους.
- Κατάργηση ποσοτικών στόχων και προτύπων εργασίας για το εργατικό δυναμικό και το μάνατζμεντ, τα οποία δυσχεραίνουν την επίτευξη της ποιότητας.
- Επιβράβευση του εργατικού δυναμικού. Οι μαθητές πρέπει να παρακινούνται εσωτερικά και να βελτιώνονται συνεχώς ώστε να αισθάνονται υπερήφανοι για την εργασία τους.
- Ενθάρρυνση της συνεχούς εκπαίδευσης και αυτοβελτίωσης για κάθε εργαζόμενο.
- Συμμετοχή όλων των ατόμων, π.χ. γονέων, μαθητών, καθηγητών, Διευθυντών για την υλοποίηση του περιεχομένου της νέας φιλοσοφίας.

Το μοντέλο της Δ.Ο.Π., το οποίο έχει ως βάση τη θεώρηση του Edward Deming για την ποιότητα, ελκύει συνεχώς το ενδιαφέρον του δημόσιου λόγου για τη βελτίωση της ποιότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς η εφαρμογή του στον χώρο της εκπαίδευσης θεω-

ρείται ως η βασική απάντηση στις προκλήσεις της νέας παγκόσμιας τάξης πραγμάτων. Το συγκεκριμένο μοντέλο συνάδει, και σε κάποιο βαθμό εκφράζει, με τους νέους προσανατολισμούς της εκπαίδευσης που αφορούν στη μετατόπιση της ευθύνης των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων από τη σφαίρα επιρροής της κρατικής εξουσίας στο επίπεδο της σχολικής μονάδας. Το εν λόγω μοντέλο τέμνεται ιστορικά με την τάση εισαγωγής ενός νέου μοντέλου οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης², το οποίο, ενώ διατηρεί τον ρυθμιστικό ρόλο του κράτους, ταυτόχρονα παραχωρεί αυξημένη αυτονομία στις σχολικές μονάδες, με σκοπό τη μεγαλύτερη ευελιξία στην επίλυση των σύγχρονων εκπαιδευτικών προβλημάτων.

Ο αναλυτής Μόλναρ, ο οποίος έγκαιρα διέβλεψε τον ρόλο που θα διαδραμάτιζαν στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής οι «δεξαμενές σκέψης» και οι «γκουρού» της οικονομίας της αγοράς, σημειώνει εύστοχα: «Τα σχολεία είναι θεσμοί που έχουν οικοδομηθεί πάνω στις ιδέες της ποιοτικής δημοκρατίας, της κοινωνικής ευημερίας, της ανθρώπινης αλληλεγγύης και του αγώνα για την ανακάλυψη της αλήθειας και του νοήματος της ζωής» (Μόλναρ, 2000).

Ο σκεπτικισμός που έχει εκφραστεί ως αντίποδας στις ελκυστικές «σειρήνες» της αγοράς εργασίας επαναφέρει στο προσκήνιο την άποψη ότι η παιδεία είναι ένα δημόσιο αγαθό, καθώς επίσης και την βεβαιότητα ότι οφείλουμε να ξαναδώσουμε στο σχολείο τη χαμένη του παιδαγωγική και μορφωτική ταυτότητα.

Είναι φανερό ότι οι αντιλήψεις και οι προσεγγίσεις στο θέμα της ποιότητας της εκπαίδευσης αντικατοπτρίζουν διαφορές οράματος και προοπτικής, καθώς και διαφορετικά σημεία εκκίνησης του σχετικού προβληματισμού. Ωστόσο καταδεικνύουν αφενός το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον της επιστημονικής πολιτικής και της εκπαιδευτικής κοινότητας για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών συστημάτων και την αναγκαιότητα προσαρμογής τους στα νέα κοινωνικά δεδομένα, και αφετέρου την επαναδιατύπωση της πεποίθησης της σημαντικότητας της εκπαίδευσης ως δημόσιου αγαθού στη ζωή των ατόμων.

---

2. Πρόκειται για το μεταφορτικό μοντέλο παραγωγής ή δικτυακής οργάνωσης που αντικατέστησε το παραδοσιακό τείλοριστικό ή φορντικό μοντέλο (παραγωγή τυποποιημένων προϊόντων από μεγάλες εταιρείες, δομημένες με κάθετες ιεραρχίες και αυστηρή τεχνική διαίρεση της εργασίας) και στηρίζεται στην αποκέντρωση της επιχείρησης και στην παραχώρηση αυξημένης αυτονομίας σε κατά τόπους μικρές και ευέλικτες μονάδες, οι οποίες συχνά βρίσκονται σε ανταγωνιστική σχέση ακόμη και μεταξύ τους.

2. Ευρωπαϊκές θέσεις και τάσεις για την ποιότητα στην εκπαίδευση

Η συζήτηση για την ποιότητα στην εκπαίδευση είχε αρχίσει σε διεθνείς οργανισμούς (Ο.Ο.Σ.Α., Διεθνής Τράπεζα, U.N.E.S.C.O.) αλλά και σε μεμονωμένα κράτη (π.χ. Η.Π.Α., Μ. Βρετανία, Γαλλία) πολύ νωρίτερα από ό,τι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ήδη από τη δεκαετία του '70. Τα ερωτήματα τι είναι «καλό σχολείο» και «καλή εκπαίδευση», αν και γενικά, αντικατοπτρίζουν σε κάποιο βαθμό τους πρώτους προβληματισμούς σχετικά με την καταγραφή των ποιοτικών χαρακτηριστικών της εκπαίδευσης. Όπως επισημαίνει ο Neave (1988), μελετητής της σύγχρονης ευρωπαϊκής εκπαίδευσης, η εκπαίδευση καθίσταται λιγότερο τομέας της κοινωνικής πολιτικής και περισσότερο τομέας της οικονομικής πολιτικής. Η παιδεία παρουσιάζεται συμβολικά ως το εθνικό εγχείρημα του μέλλοντος, και οι νέοι στόχοι της (παραγωγή δεξιοτήτων, κατάρτιση, αναβάθμιση σπουδών, ποιότητα, αποδοτικότητα, ανταγωνιστικότητα και λογοδοσία) δανειζονται την ορολογία από τη σφαίρα του χώρου της οικονομίας, είναι στην πραγματικότητα «τεχνικοί» και διατυπωμένοι σε ένα διαχειριστικό ορθολογικό πλαίσιο, το οποίο απορρέει από το βιομηχανικό παρά το κοινοτικό-συλλογικό μοντέλο οργάνωσης. Πολλοί μιλούν για μια «παγκόσμια παιδαγωγική επιστήμη» (Καζαμίας, 1995) που χρησιμοποιεί περισσότερο τη γλώσσα της οικονομίας παρά της κοινωνικής πολιτικής (Ρουσσάκης, 2002). Ήδη από την αρχή της δεκαετίας του '90 τα ζητήματα αξιολόγησης και ποιότητας στην εκπαίδευση κατέχουν υψηλές θέσεις στην ατζέντα της Ε.Ε.: «η εξέλιξη αυτή συμπίπτει ή/και συνδέεται με την αλλαγή των αντιλήψεων για τον ρόλο του κράτους στην Ευρώπη, κύρια χαρακτηριστικά της οποίας είναι η υποχώρηση του παρεμβατικού κράτους πρόνοιας και η ενίσχυση των νέο-φιλελεύθερων αντιλήψεων περί μείωσης του μεγέθους και ενίσχυσης του διαχειριστικού/στρατηγικού ρόλου του κράτους σε ένα περιβάλλον ελεύθερης αγοράς» (Ρουσσάκης & Πασιάς 2006).

Σε αυτό το πλαίσιο ο λόγος περί «αποτελεσματικότητας», «ποιότητας και αξιολόγησης» στην εκπαίδευση, που είναι ήδη ισχυρός σε παγκόσμιο επίπεδο, περνά και στην εκπαιδευτική συζήτηση στην Ευρώπη. Ταυτόχρονα ενισχύεται το ενδιαφέρον και η διεκδίκηση αυξημένου ρόλου και παρεμβατικότητας στα εκπαιδευτικά πράγματα από τα κοινοτικά θεσμικά όργανα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Συμβούλιο της Ευρώπης και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Συμβούλιο Υπουργών Παιδείας). Ως απάντηση στις προκλήσεις αυτές, και σύμφωνα με τη θεώρηση του ανθρώπινου δυναμικού ως κύριου πόρου της Ε.Ε., η εκπαίδευση, και κυρίως η

ποιότητα και η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων, προβάλλεται ως ο αποφασιστικός μοχλός ανάπτυξης. Ως εκ τούτου υποστηρίζεται η ανάγκη μεγιστοποίησης της αποδοτικότητας των εκπαιδευτικών επενδύσεων.

Η έκτακτη Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας σηματοδοτεί τη φάση κατά την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση θέτει ως στόχο «να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» (European Council, 2000). Η ποιότητα της εκπαίδευσης αποτελεί τον «καταλύτη» για την ανάπτυξη μιας συνολικότερης ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής, που είναι στενά συνδεδεμένη με τις εθνικές εκπαιδευτικές πολιτικές αλλά ταυτόχρονα εκλαμβάνεται ως υπο-τομέας της ευρωπαϊκής οικονομικής πολιτικής (Ρουσσάκης & Πασιάς, 2006). Σύμφωνα με τη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί ευρωπαϊκής συνεργασίας για την αξιολόγηση της ποιότητας στη σχολική εκπαίδευση (2001), η εκπαίδευση υψηλού επιπέδου (quality-education) θεωρείται σημαντική υπό το πρίσμα των πολιτικών για την αγορά εργασίας, για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και την αναγνώριση διπλωμάτων και διδακτικών ικανοτήτων. Παράλληλα, η ποιότητα της εκπαίδευσης συνδέεται με την έννοια της απόδοσης και συνεπώς με την αξιολόγηση και τον έλεγχο των αποτελεσμάτων, με αποτέλεσμα η ποιότητα της εκπαίδευσης και η αξιολόγησή της να υπερβαίνουν πλέον τα σχολικά συστήματα και τα εθνικά σύνορα [COM (1999) 709C5-0053/2000, 2000/0022 (COD)]. Η «Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού» που υιοθετήθηκε για τη διασφάλιση της όσο το δυνατόν μεγαλύτερης σύγκλισης των κρατών-μελών με τους στόχους της Λισαβόνας προβλέπει τα ακόλουθα:

- Καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών, συνδυασμένων με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα για τη βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επίτευξη των στόχων που τίθενται.
- Προσαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών στις εθνικές και περιφερειακές πολιτικές, με τον προσδιορισμό ειδικών στόχων και τη θέσπιση μέτρων που να λαμβάνουν υπόψη εθνικές και περιφερειακές ιδιαιτερότητες.
- Καθορισμό διαρκώς βελτιούμενων ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών, καθώς και σημείων αναφοράς προσαρμοσμένων στις ανάγκες των κρατών-μελών, ως μέσο σύγκρισης των βέλτιστων πρακτικών.

- Περιοδική παρακολούθηση, αξιολόγηση και επανεξέταση από ομότιμους, με τη μορφή αλληλοδιδακτικών διαδικασιών (peer reviews).

Σε συνέχεια της Συνόδου της Λισαβόνας, και με στόχο τον αποτελεσματικότερο διάλογο μεταξύ των κρατών-μελών για την ποιότητα της εκπαίδευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 2000) υποβάλλει έκθεση η οποία παρουσιάζει δεκαέξι δείκτες ποιότητας της εκπαίδευσης, που αντιστοιχούν σε τέσσερις ευρύτερες κατηγορίες ή άξονες: α) επιδόσεις, β) επιτυχία και μετάβαση, γ) παρακολούθηση της σχολικής εκπαίδευσης και δ) πόροι και δομές, όπως αποτυπώνονται και στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 1: Οι Δεκαέξι Δείκτες Ποιότητας

Κατηγορία	Δείκτες
Επιδόσεις	1. Μαθηματικά
	2. Αναγνωστικές ικανότητες
	3. Θετικές Επιστήμες
	4. Τεχνολογίες των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)
	5. Ξένες Γλώσσες
	6. Ικανότητα του μαθητή
	7. Αγωγή του πολίτη
Επιτυχία και μετάβαση	8. Εγκατάλειψη του σχολείου
	9. Ολοκλήρωση του δεύτερου κύκλου της Β/θμιας Εκπαίδευσης
	10. Συμμετοχή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
Παρακολούθηση της σχολικής εκπαίδευσης	11. Αξιολόγηση και οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης
	12. Συμμετοχή των γονέων
Πόροι και δομές	13. Εκπαίδευση και κατάρτιση εκπαιδευτών
	14. Συμμετοχή στην Προσχολική Εκπαίδευση
	15. Αριθμός μαθητών ανά ηλεκτρονικό υπολογιστή
	16. Εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης (2001) εγκρίνεται η έκθεση του Συμβουλίου Παιδείας της Ε.Ε. για τους συγκεκριμένους μελλο-

ντικούς στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, που αποτελούν τον βασικό πυρήνα σχεδιασμού των εκπαιδευτικών πολιτικών στα κράτη-μέλη. Η έκθεση αποτελείται από τρία μέρη: το πρώτο αφορά στις προκλήσεις που επηρεάζουν το διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον, στο δεύτερο αναφέρονται αναλυτικά οι στόχοι του «Προγράμματος 2010» και στο τρίτο περιγράφεται ο μελλοντικός ρόλος της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, καθώς και η συμβολή τους στην προώθηση των επιδιώξεων της Λισαβόνας.

Το *Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010* περιλαμβάνει 3 στρατηγικούς στόχους, οι οποίοι αναλύονται σε 13 επιμέρους συναφείς στόχους ως εξής:

1. *Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ε.Ε.*

- Βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνία της γνώσης.
- Εξασφάλιση της πρόσβασης στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών για όλους.
- Αύξηση της προσέλευσης στις επιστημονικές και τεχνολογικές σπουδές.
- Βέλτιστη χρήση των πόρων.

2. *Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση δια βίου.*

- Ανοικτό περιβάλλον μάθησης.
- Ελκυστικότερη μάθηση.
- Υποστήριξη της ενεργοποίησης του πολίτη, της ισότητας των ευκαιριών και της κοινωνικής συνοχής

3. *Συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ανοικτά στην ευρύτερη κοινωνία και στον κόσμο*

- Ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας και της έρευνας.
- Ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος.
- Βελτίωση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών.
- Αύξηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών.
- Ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας.

Στον πίνακα που ακολουθεί αναφέρονται οι τρεις στρατηγικοί στόχοι και οι συναφείς επιμέρους στρατηγικοί στόχοι, καθώς και οι δείκτες που έχουν προταθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη μέτρηση της προόδου των στόχων.

Πίνακας 2: Στρατηγικός στόχος 1 – Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ε.Ε.

Συναφής στρατηγικός στόχος	Κεντρικά θέματα	Δείκτες για τη μέτρηση προόδου
1. Βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των εκπαιδευτικών	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προσδιορισμός των δεξιοτήτων εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών. 2. Επαρκής υποστήριξη μέσω της αρχικής κατάρτισης και της συνεχούς επιμόρφωσης. 3. Εξασφάλιση της επάρκειας εκπαιδευτών και έλεγχος των μακροπρόθεσμων αναγκών των κλάδων. 4. Προσέλκυση επαγγελματιών για εργασία ως εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Έλλειψη/ πλεόνασμα εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών στην αγορά εργασίας. 2. Εξέλιξη του αριθμού αιτούντων για προγράμματα επιμόρφωσης. 3. Ποσοστό εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών που ακολουθούν συνεχή επαγγελματική επιμόρφωση.
2. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνία της γνώσης	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενσωμάτωση νέων και παραδοσιακών βασικών δεξιοτήτων στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών. 2. Εξάλειψη των διακρίσεων στη δυνατότητα απόκτησης δεξιοτήτων από όλα τα άτομα, ανεξάρτητα από κοινωνική ομάδα. 3. Προώθηση της επίσημης επικύρωσης βασικών δεξιοτήτων. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Άτομα που ολοκληρώνουν τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. 2. Συνεχής επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε τομείς ανάγκης για νέες δεξιότητες. 3. Επίπεδα βασικών γνώσεων και μεθοδολογίας για την απόκτηση γνώσεων. 4. Ποσοστό επιμορφωθέντων ενηλίκων με εκπαίδευση κατώτερη του πρώτου κύκλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.
3. Εξασφάλιση της πρόσβασης όλων στις Τ.Π.Ε.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παροχή επαρκούς εξοπλισμού και εκπαιδευτικού λογισμικού. 2. Ενθάρρυνση της βέλτιστης χρήσης καινοτόμων τεχνικών διδασκαλίας και 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ποσοστό διδασκόντων που έχουν καταρτισθεί στη χρήση Τ.Π.Ε. στο σχολείο. 2. Ποσοστό μαθητών και σπουδαστών που χρησιμοποιούν τις Τ.Π.Ε. στις σπουδές τους.

	μάθησης που βασίζονται στις Τ.Π.Ε.	3. Ποσοστό μαθημάτων που χρησιμοποιούν τις Τ.Π.Ε. στα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.
4. Αύξηση της προσέλευσης στις σπουδές θετικών επιστημών και στην Τεχνολογία	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αύξηση του ενδιαφέροντος για τα μαθηματικά, τις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία από νεαρή ηλικία. 2. Δημιουργία κινήτρων για τους νέους, ώστε να αυξηθεί το ποσοστό όσων επιλέγουν σπουδές στους τομείς των μαθηματικών, των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας. 3. Βελτίωση της ισόρροπης εκπροσώπησης ανδρών και γυναικών στις σπουδές των μαθηματικών, των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας. 4. Εξασφάλιση επαρκούς αριθμού ειδικευμένων εκπαιδευτικών που διδάσκουν μαθήματα θετικών επιστημών και τεχνολογίας. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αύξηση του αριθμού εισαγομένων σε σπουδές μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας. 2. Αύξηση του αριθμού αποφοίτων από σχολές μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας. 3. Αύξηση του αριθμού θετικών επιστημόνων και μηχανικών, ανά φύλο. 4. Αύξηση του αριθμού ειδικευμένων καθηγητών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας.
5. Βέλτιστη χρήση των πόρων	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αύξηση της επένδυσης σε ανθρώπινο δυναμικό και δίκαιη κατανομή των διαθέσιμων μέσων. 2. Υποστήριξη της ανάπτυξης συμβατών συστημάτων βεβαίωσης της ποιότητας, με σεβασμό στην ποικιλομορφία των συστημάτων σε όλη την Ευρώπη. 3. Ανάπτυξη των δυνατοτήτων των εταιρικών σχέσεων μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αύξηση των κατά κεφαλήν επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό.

Πίνακας 3: Στρατηγικός στόχος 2 – Διευκόλυνση της πρόσβασης στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης

Συναφής στρατηγικός στόχος	Κεντρικά θέματα	Δείκτες για τη μέτρηση προόδου
1. Ανοικτό περιβάλλον μάθησης	<ol style="list-style-type: none"> 1. Διεύρυνση της πρόσβασης στη δια βίου μάθηση για όλο το φάσμα των διαθέσιμων δυνατοτήτων μάθησης. 2. Προγράμματα και συνθήκες εκπαίδευσης και κατάρτισης προσαρμοσμένες στις πραγματικές ανάγκες των ενηλίκων. 3. Εξασφάλιση των δυνατοτήτων πρόσβασης όλων στη μάθηση. 4. Προώθηση ευέλικτων μαθησιακών δρόμων για όλους. 5. Προώθηση των δικτύων μεταξύ των ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών που συμμετέχει στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.
2. Ελκυστικότερη μάθηση	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ενθάρρυνση των νέων, ώστε να παραμένουν στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση μετά το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και να διευκολύνονται οι ενήλικες να συμμετέχουν στη μάθηση στη μετέπειτα ζωή τους. 2. Ανάπτυξη τρόπων για την επίσημη αναγνώριση άτυπης μαθησιακής εμπειρίας. 3. Εξεύρεση τρόπων για να καταστεί η μάθηση ελκυστικότερη τόσο εντός όσο και εκτός των επίσημων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. 4. Προαγωγή της νοοτροπίας για μάθηση και ευαισθητοποίηση ως προς τα κοινωνικά 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ποσοστό χρόνου εργασίας που δαπανούν οι εργαζόμενοι για μάθηση, ανά ηλικιακή ομάδα. 2. Συμμετοχή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. 3. Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών με χαμηλότερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, που δεν φοιτούν στην εκπαίδευση ή στην επαγγελματική κατάρτιση.

	και οικονομικά πλεονεκτήματα της μάθησης.	
3. Υποστήριξη της ενεργοποίησης του πολίτη, της ισοτιμίας των ευκαιριών και της κοινωνικής συνοχής	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προώθηση της αγωγής στις δημοκρατικές αξίες, έτσι ώστε να προετοιμάζουν τα άτομα για την ενεργό άσκηση της ιδιότητας του πολίτη. 2. Επιδίωξη της παροχής ίσων ευκαιριών στους στόχους και στη λειτουργία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. 3. Εξασφάλιση δίκαιης πρόσβασης στην απόκτηση δεξιοτήτων και κινήτρων για συμμετοχή στη μάθηση για τους κοινωνικά ασθενέστερους. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών με χαμηλότερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, που δεν φοιτούν στην εκπαίδευση ή στην επαγγελματική κατάρτιση.

Πίνακας 4: Στρατηγικός στόχος 3 – Συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ανοικτά στην ευρύτερη κοινωνία και στον κόσμο

Συναφής στρατηγικός στόχος	Κεντρικά θέματα	Δείκτες για τη μέτρηση προόδου
1. Ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας και της έρευνας	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και της ευρύτερης κοινωνίας. 2. Θέσπιση εταιρικών σχέσεων μεταξύ όλων των τύπων ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, προς αμοιβαίο όφελος. 3. Προαγωγή του ρόλου των αρμόδιων ενδιαφερομένων στην ανάπτυξη της κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της αρχικής κατάρτισης και της μάθησης στον χώρο της εργασίας. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ποσοστό σπουδαστών και εκπαιδευομένων αρχικής κατάρτισης, οι οποίοι επωφελούνται από ρυθμίσεις εκπαίδευσης εναλλασσόμενης με εργασία.
2. Ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προώθηση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας με στόχο την ανάπτυξη 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ποσοστό αυτοαπασχολούμενων στους διάφορους τομείς της οικονομίας που βασίζεται στη

	<p>επιχειρηματικού πνεύματος.</p> <p>2. Διευκόλυνση της απόκτησης δεξιοτήτων που χρειάζονται για τη σύσταση και τη διαχείριση μια επιχείρησης.</p>	<p>γνώση.</p> <p>2. Ποσοστό ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που παρέχουν συμβουλές και οδηγίες για την ίδρυση επιχειρήσεων.</p>
3. Βελτίωση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών	<p>1. Συνειδητοποίηση της σημασίας και ενθάρρυνση της εκμάθησης περισσότερων γλωσσών πέραν της μητρικής.</p> <p>2. Προώθηση της χρήσης αποτελεσματικών μεθόδων διδασκαλίας και κατάρτισης στην εκμάθηση γλωσσών.</p>	<p>1. Ποσοστό μαθητών και σπουδαστών που κατέχουν δύο ξένες γλώσσες.</p> <p>2. Ποσοστό καθηγητών ξένων γλωσσών που συμμετέχουν σε προγράμματα κινητικότητας.</p>
4. Αύξηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών	<p>1. Μείωση των εμποδίων και διεύρυνση της πρόσβασης στην κινητικότητα.</p> <p>2. Παρακολούθηση ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων της κινητικότητας σε όλη την Ευρώπη.</p> <p>3. Διευκόλυνση της επικύρωσης και αναγνώρισης των ικανοτήτων που αποκτώνται κατά τη διάρκεια των περιόδων κινητικότητας.</p> <p>4. Προαγωγή της παρουσίας, της ελκυστικότητας και της αναγνώρισης της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλο τον κόσμο.</p>	<p>1. Ποσοστό σπουδαστών μιας χώρας που παρακολουθούν μέρος των σπουδών τους σε άλλη χώρα της Ε.Ε. ή σε τρίτη χώρα.</p> <p>2. Ποσοστό διδασκόντων, ερευνητών και επιστημόνων από άλλες χώρες της Ε.Ε. που απασχολούνται στα διάφορα εκπαιδευτικά επίπεδα.</p> <p>3. Αριθμός και κατανομή των σπουδαστών από την Ε.Ε. και από τις εκτός Ε.Ε. χώρες στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση.</p>
5. Ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας	<p>1. Ενίσχυση των διαδικασιών αναγνώρισης των τίτλων σπουδών.</p> <p>2. Επίτευξη περισσότερης συμβατότητας στη βεβαίωση της ποιότητας και την πιστοποίηση.</p>	<p>1. Ποσοστό προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδαστών και ερευνητών που συνεχίζουν τις σπουδές τους σε άλλη χώρα της ΕΕ ή σε τρίτη χώρα.</p> <p>2. Ποσοστό αποφοίτων που λαμβάνουν κοινούς τίτλους</p>

	<p>3. Πληροφόρηση για τις δυνατότητες και τις δομές εκπαίδευσης και κατάρτισης.</p> <p>4. Προαγωγή της ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας και της κατάρτισης.</p>	<p>σπουδών στην Ευρώπη.</p> <p>3. Ποσοστό σπουδαστών στο ECTS ή στο Europass ή που λαμβάνουν συμπληρωματικό δίπλωμα ή πιστοποιητικό.</p>
--	---	--

Σε συνέχεια των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης και ως προϊόν συνεργασίας των αρμοδίων Υπουργών Παιδείας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Council of E.U. & European Commission, 2002) κατατίθεται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το Λεπτομερές Πρόγραμμα για την εφαρμογή των συμπεφωνημένων στρατηγικών στόχων και των επιμέρους δεικτών. Σε αυτό παρουσιάζονται κεντρικά ζητήματα για κάθε επιμέρους στόχο και προσδιορίζεται η οργάνωση των επακόλουθων ενεργειών (π.χ. η περίοδος έναρξης, οι ενδεικτικοί δείκτες για τη μέτρηση της προόδου, καθώς και θέματα σχετικά με την ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών και την αξιολόγηση από ομοτίμους, κατά περίπτωση). Οι στρατηγικοί στόχοι και τα κεντρικά ζητήματα που αναφέρονται πιο πριν συμπληρώνονται από τους δείκτες μέτρησης για κάθε στρατηγικό και επιμέρους στόχο, όπως εμφανίζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5: *Επίπεδα Αναφοράς Μέσων Ευρωπαϊκών Επιδόσεων*

Επίπεδα αναφοράς μέσων ευρωπαϊκών επιδόσεων	Δείκτες μέτρησης
1. Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου.	Το μέσο ευρωπαϊκό ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να είναι κατώτερο του 10%.
2. Αποφοίτοι Μαθηματικών, Θετικών Επιστημών και Τεχνολογικών Σπουδών.	Να μειωθεί τουλάχιστον στο ήμισυ το ποσοστό της διαφοράς εκπροσώπησης των δύο φύλων σε ό,τι αφορά στους αποφοίτους των Μαθηματικών, των Φυσικών Επιστημών και της Τεχνολογίας, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλιστεί αύξηση κατά 15% του συνολικού αριθμού των αποφοίτων, σε σχέση με το 2000.
3. Ολοκλήρωση της ανώτερης βαθμίδας της Δευτεροβάθμιας	Ο μέσος όρος των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών που έχουν ολοκληρώσει

Εκπαίδευσης.	τουλάχιστον την ανώτερη βαθμίδα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, να φτάσει ή και να υπερβεί το ποσοστό του 80%.
4. Βασικές δεξιότητες.	Να μειωθεί τουλάχιστον κατά 20%, σε σύγκριση με το 2000, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών με χαμηλή επίδοση στην αναγνωστική ικανότητα, στα Μαθηματικά και στις Θετικές Επιστήμες.
5. Συμμετοχή στη δια βίου μάθηση.	Να αυξηθεί σε ποσοστό 15% (και οπωδήποτε σε καμιά χώρα το ποσοστό δεν πρέπει να είναι χαμηλότερο του 10%) η συμμετοχή του ενήλικου παραγωγικού πληθυσμού (25-64 ετών) στη δια βίου μάθηση.

Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οργανώνει Ομάδες Εργασίας για τη μελέτη των επιμέρους στόχων και συγκροτεί ομάδα εμπειρογνομόνων για την ανάπτυξη κριτηρίων και δεικτών μέτρησης της προόδου των κρατών-μελών σε σχέση με τους επιμέρους στόχους. Οι Ομάδες Εργασίας που συγκροτήθηκαν είναι οι ακόλουθες:

1. Εκπαίδευση και κατάρτιση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών

Η ομάδα εργασίας (European Commission, 2003b & European Commission, 2004b) προτείνει το νέο προφίλ του εκπαιδευτικού, σύμφωνα με το οποίο οι εκπαιδευτικοί καλούνται να συμβάλλουν στην προώθηση νέων μορφών και «προϊόντων» μάθησης, αναμορφώνοντας τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία στην τάξη τους, συνεργαζόμενοι με άλλους κοινωνικούς εταίρους, ενσωματώνοντας τις Νέες Τεχνολογίες στη διδασκαλία και στην επαγγελματική τους πρακτική, και τέλος λειτουργώντας ως επιστήμονες επαγγελματίες.

Για την ανάπτυξη του νέου αυτού προφίλ τονίζεται η ανάγκη προώθησης της δια βίου εκπαίδευσης καθώς και πολιτικών επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, και η θεσμοθέτηση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας και πιστοποίησης. Η ομάδα εργασίας προτείνει μάλιστα την προσπάθεια ανάπτυξης κοινού ευρωπαϊκού πλαισίου δεξιοτήτων και προσόντων των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών, με κυρίαρχα στοιχεία την ευρωπαϊκή διάσταση, την κινητικότητα και τη δια βίου επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, ενώ τονίζεται η ανάγκη να

καθοριστούν δείκτες μέτρησης προόδου της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών. Οι δείκτες αυτοί θα πρέπει να σχετίζονται με τα αποτελέσματα στους μαθητές, με την ποιότητα των στόχων του σχολείου και με τον τρόπο που επηρεάζουν τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης. Ο καθορισμός των δεικτών θα πρέπει να διαμορφώνεται σε εθνικό επίπεδο τόσο με τη συμμετοχή των φορέων που σχετίζονται με την ανάπτυξη της εκπαιδευτικής πολιτικής όσο και από τη συμμετοχή των ίδιων των εκπαιδευτικών όλων των κατηγοριών. Τέλος, τονίζεται η σπουδαιότητα ανάπτυξης νέων μορφών συνεργασίας μεταξύ ιδρυμάτων εκπαίδευσης/κατάρτισης, εκπαιδευτικών και σχολείων, καθώς και η συμμετοχή της ευρύτερης εκπαιδευτικής κοινότητας στη διαμόρφωση πολιτικών σχεδιασμού και αξιολόγησης της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

2. Βασικές δεξιότητες

Η ομάδα εργασίας για τις «βασικές δεξιότητες» (Key Competences) συγκροτήθηκε το 2001 με κύριο σκοπό να ορίσει τις νέες δεξιότητες και να περιγράψει τον καλύτερο τρόπο με τον οποίο μπορούν να ενσωματωθούν στα Προγράμματα Σπουδών ώστε να αποτελούν εφόδιο για όλη τη ζωή ενός ατόμου. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις λιγότερο προνομιούχες ομάδες, όπως είναι τα άτομα με ειδικές ανάγκες, εκείνοι που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, όπως και οι ενήλικοι μαθητές. Προτείνεται η αντικατάστασή του όρου «στοιχειώδεις ικανότητες» (basic skills) με τον όρο «βασικές δεξιότητες» (key competences), προσδιορίζοντας τη «δεξιότητα» ως μια ευρύτερη έννοια, η οποία συμπεριλαμβάνει ικανότητες (skills), γνώση (knowledge) και στάσεις (attitudes), σε αντίθεση με τον όρο «ικανότητα», ο οποίος περιγράφει μόνο «τι μπορεί να κάνει» κάποιος. Συνοπτικά, οι βασικές δεξιότητες περιγράφονται ως: «ένα μεταφερόμενο, πολύ λειτουργικό σύνολο γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων, τις οποίες όλοι οι άνθρωποι χρειάζονται για προσωπική εξέλιξη, συμμετοχή στα κοινά και απασχόληση. Πρέπει να αναπτυχθούν εντός της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και αποτελούν τα θεμέλια για τη διαβίου μάθηση».(European Commission, 2002b).

Σε αυτό το πλαίσιο προτείνονται οκτώ δεξιότητες (European Commission, 2004c) που όλοι θα πρέπει να αποκτούν κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους, ως κοινό κριτήριο αναφοράς για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό των Προγραμμάτων Σπουδών των κρατών-μελών ως εξής: α) επικοινωνία στη μητρική γλώσσα, β) επικοινωνία σε ξένες γλώσσες, γ) αριθμητική και δεξιότητες στα μαθηματικά, τις φυσικές επιστήμες και την τεχνολογία, δ) Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας,

ε) επιχειρηματικότητα, στ) διαπροσωπικές και κοινωνικές δεξιότητες, ζ) μαθαίνω πώς να μαθαίνω, η) γενική πολιτισμική ανάπτυξη.

3. Εκμάθηση ξένων γλωσσών

Η βελτίωση της εκμάθησης γλωσσών στην Ε.Ε. θεωρείται βασικός παράγοντας που επηρεάζει ουσιαστικά σχεδόν όλους τους στόχους που έχουν καθοριστεί για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα συστήματα κατάρτισης. Η ομάδα εργασίας, μέσω του σχεδίου δράσης 2004-2006, προωθεί την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των υφιστάμενων Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων (ιδιαίτερα των Socrates και Leonardo Da Vinci) και τη θεσμοθέτηση ενός πλαισίου για την ανάπτυξη κοινοτικής δράσης που θα ενισχύει και θα συμπληρώνει τη δράση των επί μέρους κρατών μελών. Παράλληλα, επεξεργάζεται την καθιέρωση του δείκτη γλωσσικής επάρκειας για την αξιολόγηση των δεξιοτήτων που αφορούν στη χρήση μιας γλώσσας, και τις σχετικές δοκιμασίες (tests) για τους τελειόφοιτους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Επιπλέον, η ομάδα εργασίας προτείνει τρεις δείκτες που αφορούν: στην ποιότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών ξένων γλωσσών, στις ευκαιρίες που παρέχονται ή στο ποσοστό αυτών που μαθαίνουν ξένες γλώσσες, και στην εκμάθηση γλωσσών σε πρόωμη νεαρή ηλικία, δίνοντας έμφαση στον βαθμό γλωσσικής επίγνωσης και της δημιουργίας κινήτρων για μάθηση ξένων γλωσσών.

Οι συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που απευθύνονται στις εθνικές αρχές των ευρωπαϊκών κρατών αποτελούν ταυτόχρονα τους άξονες παρακολούθησης προόδου κάθε κράτους μέλους και επικεντρώνονται: στην προώθηση της κεφαλαιώδους σημασίας της πολυγλωσσίας και της γλωσσικής ποικιλίας, στη διατύπωση σαφών στόχων για τη διδασκαλία των γλωσσών σε όλα τα στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος, στη συνοχή μεταξύ Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας τόσο όσον αφορά στο περιεχόμενο όσο και στη μεθοδολογία, στη θέσπιση διαφανών συστημάτων πιστοποίησης βασισμένων στο κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για τη διδασκαλία και την αξιολόγηση των γλωσσών (Common European Framework of Reference for Languages-C.E.F.), στην εισαγωγή, επέκταση ή εδραίωση συστημάτων συμβουλευτικής, επιμόρφωσης και πιστοποίησης των απαιτούμενων προσόντων των εκπαιδευτικών, καθώς και αναγνώρισης της των προσόντων τους και προετοιμασίας κατάλληλου διδακτικού υλικού.

4. Νέες Τεχνολογίες στην εκπαίδευση και κατάρτιση

Η ομάδα εργασίας για τις Νέες Τεχνολογίες στην εκπαίδευση (European Commission, 2003c European Commission, 2004d) υποστη-

ρίζει ότι υπάρχει μεγάλη πρόοδος στην ανάπτυξη υποδομών, ενώ παράλληλα τονίζει τη μεγάλη ετερογένεια στις πρακτικές και τις πολιτικές των κρατών μελών. Επισημαίνει τη δυσκολία ορισμού «καλών πρακτικών», εφόσον μια «καλή πρακτική» δεν μπορεί να μεταφερθεί απαραίτητα από το ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον στο άλλο.

Η ομάδα εργασίας καταλήγει σε τέσσερις συστάσεις: (α) την ενσωμάτωση των πολιτικών και στρατηγικών για τις Νέες Τεχνολογίες σε μακροπρόθεσμους εκπαιδευτικούς στόχους, (β) την εξασφάλιση νέων υποστηρικτικών υπηρεσιών που να εστιάζουν στην επιμόρφωση, υποστήριξη και εμπλοκή των εκπαιδευτικών και στην πιστοποίηση, (γ) την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και την ενθάρρυνσή τους για αλλαγή με την αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών, και (δ) την ανάπτυξη εκπαιδευτικής και κοινωνικής έρευνας και δεικτών, τη διάχυση των αποτελεσμάτων καθώς και τη διερεύνηση ειδικών θεμάτων, όπως ειδική αγωγή και μαθητές με χαμηλή επίδοση. Με βάση αυτές τις τέσσερις υποδείξεις παρουσιάζονται συγκεκριμένα παραδείγματα πολιτικών που έχουν ακολουθήσει διαφορετικές χώρες και έτσι υποδεικνύονται μέθοδοι προώθησης και υλοποίησης των συγκεκριμένων υποδείξεων. Στη δεύτερη έκθεση προόδου (European Commission, 2004f), επιπλέον, η ομάδα εργασίας εισηγείται το «άνοιγμα» των εργασιών της στην Τριτοβάθμια και Επαγγελματική Εκπαίδευση, προωθώντας έτσι τη σύνδεση έρευνας και εκπαίδευσης, και προτείνει τη διάχυση της εφαρμογής των Νέων Τεχνολογιών και στις άλλες ομάδες εργασίας, εφόσον οι Νέες Τεχνολογίες μπορούν να εφαρμοσθούν σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης.

Όσον αφορά στη μέτρηση της προόδου των κρατών-μελών η ομάδα εργασίας (European Commission, 2004e) επισημαίνει ότι οι περισσότεροι από τους υπάρχοντες δείκτες για τη μέτρηση της προόδου των ευρωπαϊκών χωρών σχετικά με την ένταξη των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι ποσοτικοί και μπορούν να βοηθήσουν στη δημιουργία υποδομής. Ωστόσο τονίζει την ανάγκη δημιουργίας νέων δεικτών που θα οδηγούσαν στην ανάπτυξη πολιτικών σε σχέση με την αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στη μάθηση. Τέτοιοι δείκτες αναφέρεται ενδεικτικά ότι θα μπορούσαν να εστιάζουν στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, στον τρόπο αξιοποίησης των Νέων Τεχνολογιών από τους μαθητές και στην αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στη μάθηση. Παρ' όλα αυτά η ομάδα εργασίας τονίζει χαρακτηριστικά ότι «η εύρεση δεικτών κατάλληλων για τις απαιτήσεις των ειδικών στον τομέα των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση με βάση τα υπάρχοντα

δεδομένα, φαίνεται ότι είναι δυσκολότερη από το να περάσει καμήλα από την τρύπα της βελόνας».

5. Μαθηματικά, Θετικές Επιστήμες και Τεχνολογία

Στην πρώτη έκθεση προόδου (European Commission, 2003d) η ομάδα εργασίας τονίζει την ανάγκη όλοι οι πολίτες να κατανοούν βασικά Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες και Τεχνολογία, ενώ προσδιορίζει την υποχρεωτική εκπαίδευση ως τον τομέα ύψιστης προτεραιότητας, εφόσον αυτή κατέχει τον κεντρικό ρόλο στο εκπαιδευτικό σύστημα. Παράλληλα τονίζει ότι καμία μεμονωμένη πολιτική ή πρωτοβουλία δεν μπορεί να επιτύχει μακροχρόνια αν δεν αποτελεί μέρος μιας συστημικής μεταρρύθμισης.

Η ομάδα εργασίας καταλήγει σε πέντε υποδείξεις προς τους υπευθύνους χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής. Πρώτον, υποστηρίζει ότι θα πρέπει οι μαθητές να προσεγγίζουν τα Μαθηματικά, τις Φυσικές Επιστήμες και την Τεχνολογία από τη μικρή ηλικία, ενώ αυτά τα αντικείμενα σπουδών θα πρέπει να είναι υποχρεωτικά σε όλα τα επίπεδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Δεύτερον, θα πρέπει η διδασκαλία των θετικών επιστημών να ενσωματώσει πιο αποτελεσματικές και ελκυστικές διδακτικές μεθόδους, όπως σύνδεση με πραγματικές εμπειρίες, με την εργασία και την κοινωνία, καθώς και συνδυασμό διδασκαλίας στην τάξη και δραστηριότητες εκτός τάξης και Αναλυτικών Προγραμμάτων. Τρίτον, τονίζει την ανάγκη μετεξέλιξης του προφίλ του εκπαιδευτικού μέσω ευκαιριών για επικαιροποίηση της επιστημονικής γνώσης και της διδακτικής των επιστημών αυτών, καθώς και μέσω της βελτίωσης των διδακτικών υλικών και μέσων. Η αποτελεσματική αρχική και ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση, αλλά και η ανάπτυξη κινήτρων και ειδικών μέτρων για μακροπρόθεσμη εμπλοκή των εκπαιδευτικών θα συνέβαλε στην επίτευξη του στόχου αυτού. Τέταρτον, υποστηρίζει την ανάγκη προσέγγισης ειδικών ομάδων μαθητών (χαμηλής και υψηλής επίδοσης, εθνικές μειονότητες) καθώς και την ανάγκη ανάπτυξης μέτρων σχετικά με τη μείωση της διαφυλικής διαφοράς ως προς τη στάση των μαθητών/τριών ως προς τις θετικές επιστήμες. Οι διδακτικές μέθοδοι, τα παιδαγωγικά εργαλεία και οι διαδικασίες αξιολόγησης θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα παραπάνω. Τέλος, τονίζεται η ανάγκη ανάπτυξης αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων (που θα έχουν και τη μεγαλύτερη ευθύνη), ερευνητικών κέντρων, γονέων αλλά και άλλων φορέων, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας, την προετοιμασία των μαθητών για την αγορά εργασίας και τη δημιουργία ενεργών πολιτών.

Στην τελευταία έκθεση της ομάδας εργασίας (European Commission, 2004g) επιβεβαιώνονται οι προτάσεις που είχαν αναπτυχθεί έναν χρόνο πριν, ενώ επιπλέον έμφαση δίνεται στη σπουδαιότητα της ένταξης της Τεχνολογίας στα Προγράμματα Σπουδών ως ξεχωριστού αντικειμένου, καθώς και στην εκπαίδευση «δεύτερης ευκαιρίας».

6. Βέλτιστη αξιοποίηση πόρων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (E.U., 2003e) τονίζει ότι η δια βίου μάθηση απαιτεί νέους τύπους επενδύσεων και κατανομή πόρων που να καλύπτουν όλο το φάσμα της εκπαίδευσης, τυπικής, άτυπης ή ανεπίσημης (formal, non-formal, informal). Η σχετική ανεπάρκεια σε κρατικούς πόρους καθιστά επιτακτική την ανάγκη αποτελεσματικότερης χρήσης των υπάρχοντων πόρων, καθώς και ευρύτερης συνεισφοράς από τον ιδιωτικό τομέα και τους κοινωνικούς εταίρους.

Για την αξιολόγηση της αξιοποίησης των πόρων δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αποδοτικότητα (efficiency) και στο αίσθημα δικαίου (equity) (European Commission, 2004h). Το πρώτο αφορά στη σχέση ανάμεσα στις εισροές και στις εκροές των εκπαιδευτικών συστημάτων, ενώ το δεύτερο στην παροχή ίσων ευκαιριών των σπουδαστών στην επιτυχία, λαμβάνοντας υπόψη τις ατομικές ιδιαιτερότητες αλλά και αποκλείοντας περιορισμούς που παρουσιάζονται από εξωγενείς παράγοντες (οικονομική κατάσταση ή η γεωγραφική θέση).

Πολλές πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί από τα κράτη-μέλη τα τελευταία τέσσερα χρόνια σε μια προσπάθεια να βελτιωθούν οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση, που αφορούν κυρίως σε τρεις τομείς: θεσμικά μεταρρυθμιστικά μέτρα, τροποποίηση των κινήτρων και ιδιωτικές επενδύσεις. Αν και η αίσθηση είναι ότι αυτές οι πολιτικές ευνοούν τη μεγιστοποίηση της ποιότητας και της ποσότητας των ανθρωπίνων πόρων, είναι πολύ νωρίς να εκτιμηθεί η πραγματική αποδοτικότητά τους. Θεωρείται αναγκαίο τα κράτη μέλη και η Επιτροπή να εφαρμόσουν πρακτικές συστηματικής αξιολόγησης, ώστε να διασφαλισθούν οι πολιτικές που ήδη εφαρμόζονται. Εξάλλου, η αξιολόγηση αυτή θα λειτουργήσει ως μοχλός ενθάρρυνσης για τις διαδικασίες σχεδιασμού, τη λήψη αποφάσεων και την αλληλο-εκπαίδευση (peer-learning).

7. Κινητικότητα των εκπαιδευτικών

Το σχέδιο δράσης 2004-2006 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα, με μακροπρόθεσμο στόχο την καλύτερη λειτουργία της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας, συστήνει τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων που διευκολύνουν την επαγγελματική κινητικότητα, τη γεωγραφική κινητικότητα και την πληροφόρηση. Ο ποιοτικός

καταστατικός χάρτης για την κινητικότητα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (Quality Charter for Mobility) μπορεί να αποτελέσει το εργαλείο για τον καλύτερο σχεδιασμό και την ανάπτυξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατικών αρχών, των οργανισμών και όλων των εμπλεκόμενων μερών. Η προώθηση της κινητικότητας συνεπάγεται την εμπορευματοποίηση των πλεονεκτημάτων της, καθώς και την παροχή επαρκούς χρηματοοικονομικής στήριξης και καλού οργανωτικού πλαισίου, συμπεριλαμβανομένης και της γλωσσικής και πολιτιστικής προετοιμασίας. Η συμμετοχή στα προγράμματα κινητικότητας πρέπει να είναι δυνατή και συστηματική για όλους και ιδιαίτερα για τις ομάδες-στόχους που κινδυνεύουν από τον αποκλεισμό.

Συμπερασματικά, η βελτίωση του πλαισίου για την κινητικότητα προϋποθέτει τη σύνθεση των επιμέρους στόχων, την αναθεώρηση της νομοθεσίας, τη χρηματοδότηση, την προετοιμασία και αναγνώριση της κινητικότητας, και τέλος την αύξησή της με στόχο την εκμάθηση και τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών. Θέτει συγχρόνως ως βασικές προτεραιότητες της κινητικότητας αφενός τη βελτίωση της ποιότητας και την ελκυστικότητα του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτή και αφετέρου την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

8. Ανοικτή εκπαίδευση: ελκυστική μάθηση, σύνδεση με την επαγγελματική ζωή και την κοινωνία

Σύμφωνα με την Έκθεση που παρουσίασε η σχετική ομάδα εργασίας το 2003, για να γίνει πιο ελκυστική η μάθηση και να ελαττωθούν τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, απαιτείται η εφαρμογή εναλλακτικών παιδαγωγικών μεθόδων στην τυπική μορφή εκπαίδευσης, σε νέα εναλλακτικά περιβάλλοντα. Απαιτούνται νέες διδακτικές μέθοδοι και νέα Αναλυτικά Προγράμματα, τα οποία να δίνουν έμφαση στις ανάγκες του μαθητή και να ενθαρρύνουν τη συνεργασία με νέους πρωταγωνιστές/ομάδες στήριξης. Ως προτεραιότητες θεωρούνται από την ομάδα εργασίας η καλλιέργεια μιας νέας κουλτούρας μάθησης, η ευελιξία της τυπικής εκπαίδευσης και των Ινστιτούτων Κατάρτισης, η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των σχετικών φορέων στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση και τα ιδρύματα κατάρτισης, και η αξιολόγηση της μάθησης, η οποία δεν θα πρέπει να λειτουργεί ως εργαλείο ελέγχου, το οποίο να περιορίζει τη μάθηση, αλλά ως εργαλείο αποτίμησης των αποτελεσμάτων της.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η ομάδα εργασίας δίνει ιδιαίτερη προσοχή στον σημαντικό ρόλο της μάθησης σε ανεπίσημα και άτυπα περιβάλλοντα μάθησης, δίνοντας έτσι έμφαση στη στήριξη της δια βίου μάθησης.

9. *Ενεργοί πολίτες και κοινωνική συνοχή*

Η εν λόγω ομάδα εργασίας ξεκίνησε τις εργασίες της τον Ιανουάριο του 2003 με στόχο τη «διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση» και κυρίως μέσα από την επίτευξη των στόχων που αφορούν στο «Περιβάλλον ανοιχτής μάθησης» και στην «Υποστήριξη της ιδιότητας του ενεργού πολίτη, των ίσων ευκαιριών και της κοινωνικής συνοχής». Ως δείκτες προτάθηκαν το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών, που συμμετέχει στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση, και το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών, που έχει ολοκληρώσει μόνο την υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και δεν συμμετέχει καθόλου στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Η θεματική ανάλυση των παραπάνω στόχων είναι η ακόλουθη:

- Η δημιουργία στρατηγικών ομάδων με συγκεκριμένο έργο και αποστολή καθώς και η δημιουργία δικτύων.
- Η βελτίωση της καθοδήγησης και της συμβουλευτικής: ανοιχτό μοντέλο βασισμένο στην ποιότητα.
- Η υπέρβαση των εμποδίων για την ελεύθερη πρόσβαση.
- Η υπέρβαση των εμποδίων εντός της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.
- Αναλυτικά Προγράμματα για την κοινωνική συνοχή και την καταπολέμηση των αποκλεισμών.
- Η δημιουργία ευκαιριών μάθησης στο χώρο εργασίας.
- Οι δημοκρατικές αξίες, η συμμετοχή και η εκπαίδευση για τον ενεργό πολίτη.

10. *Πολιτικές και πρακτικές για τη δια βίου εκπαίδευση στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό*

Η παροχή προσανατολισμού μπορεί να βοηθήσει τα άτομα να αναπτύξουν μια αποτελεσματική αυτοδιαχείριση της προσωπικής τους πορείας στη μάθηση και στη σταδιοδρομία και τα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης να βελτιώσουν την ποιότητα και την παροχή της εκπαίδευσης. Επίσης μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά στην οικονομική ανάπτυξη, στην αποτελεσματικότητα της αγοράς εργασίας και στην εργασιακή και γεωγραφική κινητικότητα, και να παίξει ζωτικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας των φύλων και της ενεργού συμμετοχής των πολιτών στα κοινά.

Στο ψήφισμα του Συμβουλίου (2004) επιβεβαιώνεται ως προτεραιότητα η ανάγκη για περαιτέρω συνεργασία των κρατών-μελών στον τομέα προσανατολισμού, ώστε να επιτευχθεί η ανάπτυξη παροχής προσανατο-

λισμού υψηλής ποιότητας για όλους τους ευρωπαίους πολίτες, καθώς και η ανάπτυξη μηχανισμών εξασφάλισης της ποιότητας των υπηρεσιών προσανατολισμού. Σημαντικό είναι ακόμα η παροχή προσανατολισμού να αντιμετωπίζεται ως ενιαίο τμήμα των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και να ενισχυθούν οι δομές για την ανάπτυξη πολιτικής και συστημάτων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Για τον σκοπό αυτό τα κράτη μέλη καλούνται να εξετάσουν την υφιστάμενη παροχή προσανατολισμού στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της απασχόλησης σε εθνικό επίπεδο και να παρακινήσουν τα πάσης φύσεως εκπαιδευτικά ιδρύματα (σχολεία, ιδρύματα συνεχιζόμενης και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης) και τους φορείς κατάρτισης να προωθήσουν τεχνικές μαθησιακής αυτενέργειας και αυτόνομης μάθησης.

11. Ανεπίσημες και άτυπες μορφές μάθησης

Στο πλαίσιο της αρχής της δια βίου μάθησης, ο προσδιορισμός και η επικύρωση των ανεπίσημων και άτυπων μορφών μάθησης έχει ως στόχο να προβάλλεται και να αποτιμάται το πλήρες φάσμα των προσόντων και ικανοτήτων ενός ατόμου, ασχέτως του τόπου ή του τρόπου με τον οποίο αποκτήθηκαν. Το 2002 η δήλωση της Κοπεγχάγης και το ψήφισμα του Συμβουλίου αναγνωρίζουν ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην κατάρτιση ενός συνόλου κοινών αρχών όσον αφορά στην επικύρωση των άτυπων και ανεπίσημων μορφών μάθησης, με στόχο τη διασφάλιση μεγαλύτερης συγκρισιμότητας και την ευρεία αποδοχή διαφορών προσεγγίσεων και συστημάτων στα κράτη-μέλη. Το 2004 τονίζεται ότι τα συστήματα και οι προσεγγίσεις για τον προσδιορισμό και την επικύρωση των ανεπίσημων και άτυπων μορφών μάθησης θα πρέπει α) να είναι ζήτημα ατομικής βούλησης και να υπάρχει ίση πρόσβαση και δίκαιη μεταχείριση για όλους, β) να βασίζονται σε κατάλληλους μηχανισμούς διασφάλισης της ποιότητας, γ) να εξασφαλίζουν δικαιοσύνη, διαφάνεια, αξιοπιστία και νομιμότητα.

Σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής [21.2.2007 COM (2007) 61 τελικό] υπάρχει ανάγκη προσδιορισμού ενός νέου πλαισίου το οποίο θα αντικατοπτρίζει απόλυτα τις πολιτικές προτεραιότητες της στρατηγικής «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010». Προς την κατεύθυνση αυτή τονίζεται ιδιαίτερα ο καθοριστικός ρόλος των δεικτών και των επιπέδων αναφοράς στην εκτίμηση του βαθμού προόδου για την επίτευξη του κοινού επιδιωκόμενου σκοπού. Μέσω αυτών παρέχονται έγκυρα και συγκρίσιμα δεδομένα για όλους τους στρατηγικούς τομείς, αναδεικνύοντας έτσι τη συνεισφορά των κρατών-μελών στην επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας. Προτείνεται στο μέλ-

λον οι δείκτες και τα σημεία αναφοράς να διαρθρώνονται με βάση τους ακόλουθους οκτώ βασικούς τομείς πολιτικής:

1. Περισσότερη ισότητα στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση.
2. Προώθηση της αποδοτικότητας στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση.
3. Πραγμάτωση της διά βίου μάθησης.
4. Βασικές ικανότητες των νέων.
5. Εκσυγχρονισμός της σχολικής εκπαίδευσης.
6. Εκσυγχρονισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (διαδικασία της Κοπεγχάγης).
7. Εκσυγχρονισμός της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (διαδικασία της Μπολόνια).
8. Απασχολησιμότητα.

Επιπλέον η όλη προσπάθεια θα πλαισιωθεί από μια συνεπυγμένη ομάδα 20 βασικών δεικτών και τομέων δεικτών (βλ. πίνακα 6), με την αξιοποίηση, όπως και προηγουμένως, πρόσθετων δεικτών περιεχομένου, όπου χρειάζεται. Αυτό σημαίνει ότι στο μέλλον οι βασικοί δείκτες θα λειτουργούν σε υψηλότερο επίπεδο γενίκευσης απ' ό,τι παλαιότερα. Ωστόσο με τη χρήση των δεικτών περιεχομένου, όπου χρειάζεται, δεν θα υπάρξει αισθητή απώλεια λεπτομερειών στην αξιολόγηση της προόδου συγκριτικά με το υπάρχον πλαίσιο.

Πίνακας 6: 20 βασικοί δείκτες για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά στην επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας για την εκπαίδευση και την κατάρτιση

1) Συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση.   2) Εκπαίδευση ειδικών αναγκών.   3) Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο.   4) Γραμματισμός στην ανάγνωση, στα Μαθηματικά και στις Φυσικές Επιστήμες.   5) Γλωσσικές δεξιότητες.   6) Δεξιότητες Τ.Π.Ε.   7) Ικανότητα του πολίτη.   8) Δεξιότητες μεθοδολογίας της μάθησης.   9) Ποσοστά ολοκλήρωσης της ανώτερης βαθμίδας της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από τους νέους.   10) Διαχείριση σχολείου.   11) Σχολεία ως πολυλειτουργικά τοπικά κέντρα μάθησης.   12) Επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών.

- 13) Διαστροφάτωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- 14) Απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
- 15) Διακρατική κινητικότητα σπουδαστών της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
- 16) Συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση.
- 17) Δεξιότητες ενηλίκων.
- 18) Μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού.
- 19) Επενδύσεις για την εκπαίδευση και την κατάρτιση.
- 20) Αποδόσεις των επενδύσεων στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση.

Οι βασικοί δείκτες αλληλοσχετίζονται, συμπληρώνονται και συναρτώνται με επιμέρους και σύνθετους δείκτες, στην προσπάθεια να αποτυπωθεί με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια η πραγματικότητα και να υπάρξει πλαίσιο σύγκλισης και συγκρισιμότητας των ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων. Η προσπάθεια καθορισμού δεικτών από τις ομάδες εργασίας, ιδιαίτερα σε ορισμένους τομείς, βρίσκεται σε εξέλιξη, στο πλαίσιο της οποίας και τα πέντε ευρωπαϊκά σημεία αναφοράς για το 2010 που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο θα εξακολουθήσουν να αποτελούν ουσιαστικά εργαλεία για την παρακολούθηση της προόδου. Επομένως, το συνεκτικό πλαίσιο δεικτών δεν έχει ακόμα (2007) καθοριστεί πλήρως.

3. Η αναγκαιότητα της διερεύνησης της ποιότητας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Όπως διαφάνηκε από τα προαναφερθέντα, η διασφάλιση της ποιότητας των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων είναι κεντρικό ζήτημα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με το άρθρο 149 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης υπεύθυνη είναι η πολιτική ηγεσία κάθε κράτους-μέλους, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου. Ως εκ τούτου η Ελλάδα, όπως και τα άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει θέσει ως πολιτική προτεραιότητα και στρατηγικό στόχο την ποιότητα της εκπαίδευσης.

Το ΥΠ.Ε.Π.Θ., ανταποκρινόμενο στις προκλήσεις, δήλωσε επίσημα την πρόθεση να εκσυγχρονίσει την ελληνική εκπαίδευση, όσον αφορά στους στόχους, στο περιεχόμενο αλλά και στη διοίκηση. Στα μέσα της δεκαετίας του '90, στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση» που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή

Επιτροπή στις 29 Απριλίου 1994 για χρηματοδότηση (ΥΠ.Ε.Π.Θ. 1994), καθορίζει τρεις βασικούς στόχους εκπαιδευτικής πολιτικής ως εξής:

α) Αποκατάσταση ουσιαστικής σύνδεσης και αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ όλων των επιμέρους βαθμίδων και λειτουργιών του εκπαιδευτικού συστήματος.

β) Διασφάλιση του ενιαίου χαρακτήρα του σχεδιασμού και του προγραμματισμού του εκπαιδευτικού συστήματος σε σταθερή και ουσιαστική σύνδεση με το παραγωγικό και κοινωνικό περιβάλλον.

γ) Αναβάθμιση της ποιότητας και του Περιεχομένου Σπουδών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής, έτσι όπως παρουσιάστηκαν από το ΥΠ.Ε.Π.Θ., έχουν ως εξής:

Πρώτον, η πολιτική για παροχή ίσων ευκαιριών παρέμεινε η κυρίαρχη αρχή της εκπαιδευτικής πολιτικής, που εξασφαλίζεται από τη δωρεάν παιδεία, την υποχρεωτική εννεαετή γενική εκπαίδευση για όλους τους Έλληνες μαθητές και τη δημιουργία περισσότερων ευκαιριών, προκειμένου όλοι να προχωρήσουν στη μεταϋποχρεωτική Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η γενική υποχρεωτική εκπαίδευση (Δημοτικό – Γυμνάσιο) θεωρείται ως ένα επίπεδο εκπαίδευσης, ενώ η διάκριση μεταξύ Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας αναφέρεται μόνον ως διοικητική.

Δεύτερον, το παιδαγωγικό ιδεώδες που προτείνεται για τα επόμενα χρόνια είναι ο «κοινωνικός ανθρωπισμός», ο οποίος τοποθετεί τον άνθρωπο στο κέντρο του ενδιαφέροντος, επιδιώκοντας την ατομική ολοκλήρωσή του με σεβασμό της ατομικότητας και της μοναδικότητας, την κοινωνική και γνωστική του ολοκλήρωση και την καλλιέργεια εθνικής αυτογνωσίας. Υπογραμμίζεται η σημασία της ένταξης των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση, η καλλιέργεια ευρωπαϊκής συνείδησης, η επικοινωνία με τη διεθνή κοινωνία μέσω της εκμάθησης ξένων γλωσσών, η σύνδεση του σχολείου με τη ζωή και την εργασία, και η αξιοποίηση των ειδικών ενδιαφερόντων και ταλέντων των μαθητών.

Τρίτον, προτείνεται η δημιουργία ενός πλαισίου εκπαίδευσης που θα περνά από την επιβολή μοντέλων στη δημιουργία συνθηκών γόνιμου προβληματισμού δίνοντας έμφαση στην αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος, στην αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και στην προσαρμογή του στη νέα κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα. Συγκεκριμένα, αναπτύσσεται το επιχείρημα για ανάγκη ευρύτερης συμμετοχής της εκπαιδευτικής κοινότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο και επίπεδο σχο-

λικής μονάδας. Το υπάρχον σύστημα διοίκησης χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα γραφειοκρατικό και τονίζεται η ανάγκη πιο εύκαμπτης διαχείρισης των εκπαιδευτικών ζητημάτων έτσι, ώστε να επιτρέπουν περισσότερη συμμετοχή από το τοπικό επίπεδο και τη σχολική μονάδα. Για πρώτη φορά αναφέρεται η ανάγκη παρέμβασης των τοπικών Διευθύνσεων και Γραφείων Εκπαίδευσης καθώς και των σχολείων στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Οι Σχολικοί Σύμβουλοι, οι επικεφαλής των Γραφείων και των Διευθύνσεων της Εκπαίδευσης και οι Διευθυντές των σχολείων αναμένεται να έχουν έναν σημαντικότερο ρόλο στις αποφάσεις για το Πρόγραμμα Σπουδών, τη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ή τις πρωτοβουλίες για την παιδαγωγική καινοτομία, με την προϋπόθεση ότι έχει προβλεφθεί αξιολόγηση της εφαρμογής αυτών των πρωτοβουλιών.

Στο πλαίσιο της αναβάθμισης της ποιότητας της εκπαίδευσης αναγνωρίζεται η ανάγκη αύξησης των δαπανών για την παιδεία, κάλυψης των διδακτικών αναγκών σε διδακτικό προσωπικό, ενίσχυσης της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και στελεχών και βελτίωσης των αμοιβών των εκπαιδευτικών, καθώς και βελτίωσης των κτιριακών εγκαταστάσεων και της υλικοτεχνικής υποδομής, βελτίωσης των Α.Π.Σ., των σχολικών βιβλίων και των παιδαγωγικών προσεγγίσεων. Αναγνωρίζεται επίσης η ανάγκη ανάπτυξης ενός «ανοικτού» –αντί «κλειστού» Προγράμματος Σπουδών– που θα επιτρέψει την αυτονομία, την πρωτοβουλία, τη δημιουργικότητα και την αυτενέργεια μαθητών και εκπαιδευτικών, καθώς και η ανάγκη ανάπτυξης του «πολλαπλού βιβλίου», των σχολικών βιβλιοθηκών και των δικτύων πληροφοριών. Παράλληλα, αναγνωρίζεται η ανάγκη αλλαγής του ρόλου του εκπαιδευτικού μέσω της επαγγελματικής ανέλιξής του και τονίζεται η ανάγκη για την κατάρτιση εκπαιδευτικών και τη βελτίωση της συνεχούς επιμόρφωσης, ειδικά στα εκπαιδευτικά, παιδαγωγικά και ψυχολογικά ζητήματα.

Τέλος, όσον αφορά στην προσαρμογή του εκπαιδευτικού μας συστήματος στην κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα αναγνωρίζεται η ανάγκη σύνδεσης της σχολικής ζωής με την καθημερινή ζωή, τις επιστημονικο-τεχνολογικές εξελίξεις και την παραγωγή, καθώς και η ανάγκη ενίσχυσης διακρατικών σχέσεων με τα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ωστόσο, από τη μελέτη της ελληνικής εκπαιδευτικής νομοθεσίας διαπιστώνεται ότι απουσιάζει από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο η οριοθέτηση της έννοιας της ποιότητας καθαυτήν στην εκπαίδευση. Όταν και όπου συναντάται ο όρος, συνήθως συνδέεται με την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου. Ειδικότερα, ο Νόμος 2525/1997 ορίζει ότι ως «αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθ-

μιας Εκπαίδευσης νοείται η διαδικασία αποτίμησης της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και του βαθμού υλοποίησης των σκοπών και των στόχων της, όπως αυτοί καθορίζονται από την ισχύουσα νομοθεσία» (άρθρο 8, παρ. 1). Αντίστοιχα, ο Νόμος 2986/2002 ορίζει ότι «σκοπός της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου είναι η βελτίωση και η ποιοτική αναβάθμιση όλων των συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας» (άρθρο 4, παρ. 1).

Αν και οι δύο έννοιες, ποιότητα και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, συνδέονται, δεν υπάρχει σαφής διατύπωση επίσημων θέσεων για την αποτίμηση της ποιότητας ή τη βελτίωσή της μέσα από διαδικασίες συνολικής αξιολόγησης. Αυτή η ασάφεια και η σύγχυση έχουν ως αποτέλεσμα η ποιότητα να ταυτίζεται με την αξιολόγηση ή να θεωρείται αποτέλεσμα αυτής.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας άρθρωσης ενός λόγου για την ποιότητα στην εκπαίδευση εντάσσεται και η παρούσα μελέτη του Τμήματος Ποιότητας της Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Aspin, D.N. & Chapman, J.D. (1997). *Autonomy and Mutuality, Quality Education and Self-managing Schools*, in Townsend, T. (eds), *Restructuring and Quality: Issues for Tomorrow's Schools*, Routledge, New York.
- Blankstein, A. (1999). Why TQM can't work - and a school where it did, *Education Digest*, 62, 1.
- Council of E.U. & European Commission, (2002). *Detailed workprogram for the implementation of the 13 objectives*. Joint report by the Council and the Commission to the Barcelona European Council, 14 February 2002.
- Δούκας, Χ., (1999). Ποιότητα και Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση. Συνοπτική Ερευνητική Επισκόπηση, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2000). *Ευρωπαϊκή Έκθεση για την Ποιότητα της Σχολικής Εκπαίδευσης*.
- European Council, (2000). *Presidency Conclusions*. Lisbon.
- European Commission, (2000). *European Report on the quality of School Education-Sixteen Quality Indicators*. Brussels.
- European Commission, (2001). *Concrete future Objectives of Education and Training Systems*. COM (2001) 59 final 31-1-2001, Brussels.
- European Council, (2001). *Presidency Conclusions*. Stockholm.
- European Commission, (2002b). *The Key Competences in a Knowledge based Economy: A first step towards selection, definition and description*. Brussels.

- European Commission, (2003b). *Improving the Education of Teachers and Trainers*. Progress Report, Working Group A, November 2003.
- European Commission, (2003c). *I.C.T. in Education and Training*. Progress Report, Working group C, November 2003.
- European Commission, (2003d). *Increasing participation in maths, sciences and technology*. Progress Report, Working group D.
- European Commission, (2003e). *Investing efficiently in education and training: an imperative for Europe*.
- European Commission, (2004b). *Improving the Education of Teachers and Trainers*. Progress Report Working Group A, September 2004.
- European Commission, (2004c). *Implementation of «Education and Training 2010» - Work Programme-Key Competences and Lifelong Learning: A European Reference Framework* . Progress Report Working Group B, November 2004.
- European Commission, (2004d). *I.C.T. in Education and Training*. Report on mapping of recommendations: synthetic presentation of contribution, Working group C.
- European Commission, (2004e). *I.C.T. in Education and Training*. Report on indicators. Progress Report Working group C.
- European Commission, (2004f). *I.C.T. in Education and Training*. Progress Report, Working group C.
- European Commission, (2004g). *Increasing participation in maths, sciences and technology*. Progress Report, Working group D.
- European Commission, (2004h). *Progress Report on the Implementation of «Education and Training 2010»*. Work Programme, Making Best Use of Resources, Working Group E, November 2004.
- Gallie, W.B. (1956). Essentially Contested Concepts, *Proceedings of the Aristotelian Society*, 56.
- Καζαμιάς, Α. (1995). Νεοευρωπαϊκός εκσυγχρονισμός και εκπαίδευση: Διαλογισμοί και πολιτικές στη «φαντασιακή Ευρώπη». Στο Καζαμιάς, Α. & Κασσωτάκης, Μ. (επιμ.), *Ελληνική εκπαίδευση: Προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού*. Αθήνα: Σείριος.
- Neave, G. (1988). Education and Social policy: demise on an ethic or change of values? *Oxford Review of Education*, 4 (3), 273-283.
- McGaw, B. (1997). Quality and equality in education: Central issues in the restructuring of education, in T. Townsend (eds), *Restructuring and Quality: Issues for Tomorrow's Schools*, Routledge, New York.
- Ματθαίου, Δ. (2000). Εισαγωγή στην αξιολόγηση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου: Βασικές έννοιες και παραδοχές, Α' Τεύχος, στο Ματθαίου, Δ. (επιμ.), (2000). *Οδηγός αποτίμησης και σχεδιασμού του εκπαιδευτικού έργου στη σχο-*

λική μονάδα για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

- Μόλναρ, Α. (2000). Συνέντευξη στο περιοδικό Corporate Watch, όπως αναδημοσιεύεται στο «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», αφιέρωμα της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία», τ.84, 27 Οκτωβρίου 2000.
- Ρουσσάκης, Ι. (2002). Τρεις αφηγήσεις για την εκπαίδευση στις αρχές του 21^{ου} αιώνα: Ουσία και επίφαση. Στο Ματθαίου, Δ. (επιμ.). *Η εκπαίδευση απέναντι στις προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη.
- Ρουσσάκης, Γ. & Πασιάς, Γ. (2006). Αξιολόγηση Ποιότητας στην Εκπαίδευση. Η Προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση*, 7, 155-168.
- Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical Investigations*, trans. G.E.M. Anscombe, Oxford: Blackwell (1958) *The Blue and Brown Books*, Oxford: Blackwell (p. 87; cf. pp.17, 20, 125).

